

RECENZÍÓK

Szerző:

Devosa Iván
Szegedi Tudományegyetem,
Természettudományi és
Informatikai Kar, Informatikai
Intézet, Számítástudomány
Alapjai Tanszék, Szeged

Cikkadatok:

DOI: [10.58701/mej.20848](https://doi.org/10.58701/mej.20848)

Beküldve: 2025. 11. 06.

Elfogadva: 2025. 12. 11.

Megjelentetve: 2026. 03. 09

2026. 4. évfolyam 1. szám

Copyright © 2026 Devosa Iván.

Kiadó: Magyar

Népegészségügy Megújításáért

Egyesület. Ez egy nyílt

hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-

4.0 licenszszerződés alapján.

Cikkismertetés: A kereskedelmi tényezők újraértelmezése az egészség meghatározóiban – Az intézmények szerepének fontossága

Article review: Reinterpreting commercial factors in the determinants of health – The importance of the role of institutions

Kulcsszavak: kereskedelmi egészségmeghatározók; intézményi elmélet; egészségpolitika; vállalati hatalom; népegészségügy

Keywords: commercial determinants of health; institutional theory; public health policy; corporate power; governance

Ajánlás

A szerzők szerint is a népegészségügyi kutatásnak interdiszciplinárisnak kell válnia, és együtt kell működnie más társadalomtudományi területekkel az intézményi hatalom feltárása érdekében. Ennek jelentősége most különösen kiemelkedő, hiszen az elmúlt pár évben felgyorsult az a folyamat, hogy országunkba multinacionális vállalatok települnek, akár a nemzeti költségvetést megközelítő kapitalizációval és a hazaitól teljesen eltérő vállalati kultúrával. Így hazánkban is kiemelten fontos, hogy az egészségpolitikákban kapjon hangsúlyt az intézményi reform, a transzparencia és a demokratikus elszámoltathatóság, ezáltal az egészség védelme érdekében a vállalati hatalmat szabályozó intézményeket hatékonyabbá kell tennünk.

A cikkismertetés Ralston, R., Godziewski, C., & Brooks, E. a BMJ Global Health-ben megjelent, *Reconceptualising the commercial determinants of health: bringing institutions* című közleményét mutatja be.

ELŐZMÉNYEK

Az elmúlt években a népegészségügyi kutatások egyre nagyobb figyelmet fordítanak a kereskedelmi egészségmeghatározókra (*Commercial Determinants of Health* – CDOH), vagyis azokra a gazdasági, politikai és társadalmi tényezőkre, amelyek révén a vállalati szektor befolyásolja a lakosság egészségét. Ralston és munkatársai szerint a korábbi CDOH-megközelítések túlságosan szűken fókuszáltak a vállalati stratégiákra, miközben figyelmen kívül hagyták azokat az intézményi struktúrákat, amelyek lehetővé teszik a vállalati hatalom fennmaradását. A tanulmány célja, hogy a CDOH fogalmát újraértelmezze az intézményi elmélet szempontjából, hangsúlyozva az intézmények szerepét a vállalatok egészséget befolyásoló tevékenységeinek szabályozásában.

MÓDSZERTAN

A tanulmány koncepcionális és elméleti jellegű: a szerzők kritikai irodalomelemzés segítségével vizsgálják a CDOH elméleti kereteit. Három fő megközelítést integrálnak: a strukturális politikai gazdaságtant, a kormányzási elméletet és az intézményi

elméletet. Ezek alapján egy új analitikus modellt javasolnak, amely a vállalati hatalom három dimenzióját írja le: strukturális (gazdasági pozíció), diskurzív (narratívák alakítása) és intézményi (szabályozási befolyás).

EREDMÉNYEK

A szerzők megállapítják, hogy a vállalatok nem csupán piaci szereplők, hanem intézményesített társadalmi aktorok, akik képesek befolyásolni a normákat, értékeket és politikai döntéshozatalt. A tanulmány három fő területet azonosít, ahol ez az intézményi beágyazottság különösen szembetűnő:

- (1) jogi és adópolitikai rendszerek,
- (2) tudományos és kutatási szféra,
- (3) politikai döntéshozatal.

Ezek a mechanizmusok együtt hozzák létre azt a környezetet, amelyben a kereskedelmi érdekek beépülnek az intézmények működésébe, ezáltal normalizálva az egészséget veszélyeztető gyakorlatokat.

KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmány hangsúlyozza, hogy a népegészségügynek rendszerszintű és intézményi szemléletet kell alkalmaznia a vállalati hatalom megértéséhez. A szerzők szerint az egészségpolitikai beavatkozásoknak nemcsak a vállalati magatartásra, hanem azokra az intézményi struktúrákra is irányulniuk kell, amelyek lehetővé teszik és legitimálják

a káros vállalati tevékenységeket, mivel a CDÖH megértése így nem választható el a jogi, gazdasági és politikai intézmények működésétől.

HIVATKOZÁSOK

Ralston, R., Godziewski, C., & Brooks, E. (2023). Reconceptualising the commercial determinants of health: bringing institutions in. *BMJ Global Health*, 8:e013698. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2023-013698>

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Devosa Iván

Szegedi Tudományegyetem (SZTE), Természettudományi és Informatikai Kar, Informatikai Intézet, Számítástudomány Alapjai Tanszék, Szeged

University of Szeged (SZTE), Faculty of Science and Informatics

Institute of Informatics, Department of Foundations of Computer Science, Szeged

<https://orcid.org/0000-0002-2194-2107>

ivan@devosa.hu
